

הצבי והצדק

יו"ל ע"י מוסדות קוסוף בארה"ק
בנשיאות אדמו"ר שליטי"א
בני ברק - גבעת זאב

מכון בני שלשים

גליון מס' 93 • שנה ג'

בס"ד • פרשת צו-חג הפסח תשפ"ג

מערכת "הצבי והצדק"
מברכת את כל קוראי הגליון ואת כל בית ישראל
בחג פסח בשיר ושימה,
ושינכח עוד בהאי שיתא לאכול מן הזבחים ומן הפסחים
בביאת גואל צדק בב"א אכ"ר

דברי תורה מיאת ב"ק אדמו"ר שליטי"א

פרשת צו

זאת תורת העולה. בגמ' [מנחות סד: וירושלמי שקלים פ"ה ה"א] הובא מעשה בשלש נשים שהביאו שלש קיני עופות תורים או בני יונה חדא אמרה לזיבתי וחדא אמרה לימתי וחדא אמרה לעונתי, סברו זיבתי זבה ממש וכו'. והיינו שכולן הביאו קרבן על זיבה וכל אחת כינתה זיבה בשם אחר, וא"כ יש להקריב מכל קן כדון, עוף אחד לחטאת ועוף אחד לעולה, ואמר להם מרדכי שמא בזוב סיכנה שמא בים סיכנה שמא בעינה סיכנה דכולהו עולות ניהו, פירש"י שהאומרת לזיבתי היתה שופעת דם יותר והסתכנה למות ונדבה לקינה, וזו שאמרה לימתי הסתכנה בים ונדבה לקינה, וזו שאמרה לעונתי הסתכנה בעינה ונדבה לקינה, וא"כ על כל אחת להביא את שתי העופות לעולה בנדבתן כדון תודה. והקשה הגאון בעל צפנת פענח [הל' ברכות פ"ה ה"ח] איך יביאו קן לתודה והרי אין תודה אלא בהמה לזבח, וביאר שאשה מביאה דוקא קן עופות לקרבן תודה ולא בהמה, דעיקר ההודאה בקרבן תודה הוא בשעת סמיכה על הקרבן [רמב"ם מעשה הקרבנות פ"ג ה"ט] שבשעה שסומך ידיו על הבהמה אומר דברי שבת, והיות נשים ליתא בסמיכה [רמב"ם שם פ"ג ה"ח] לכן אינן מביאות בהמה לקרבן תודה אלא עופות. וצ"ב א"כ איה היא התודה הלא עיקר חסר מן הספר, וי"ל דלכך צותה התורה להביא דייקא קנים ממין בני יונה ע"ש הכתוב שאמר חזקיהו בקומו מחליו [ישעיה לח יד] כן אצפצף אהגה כיונה דלו עיני למרום ה' עשקה לי ערבני, פירש"י עשקה לי כמו עשוק אותי לקחני מיד מלאך המות וערבני להנצל וכו'. וזה ענין שירת היונה כמו"ש בפרק שירה יונה אומרת כן אצפצף אהגה כיונה וכו', והיינו שצפצוף היונה היא השירה והודאה בקרבן תודה ממין העופות.

המקריב את זבח שלמיו לה' יביא את קרבנו לה' מזבח שלמיו. צ"ב למה כפל זבח

שלמיו ואח"כ שנית בסיפא דקרא מזבח שלמיו, ועוד מהו מזבח שלמיו, הול"ל יביא את קרבנו זבח שלמיו. וי"ל הנה בשלמי יחיד אחר גמר השחיטה וזריקה בעל הבהמה מפשיט את עור הבהמה ומוציא את אימוריה ומנתח את הבשר ומפריש את החזה ושוק הימין ומביאה אל הכהנים כמו"ש ידיו תביאנה ומבואר בגמ' [מנחות סא:] ידי הבעלים, הרי שהוא עצמו ג"כ עוסק בחלק ההקרבה מגמר הזביחה, וז"ש המקריב את זבח שלמיו וכו' הוא עצמו יביא את קרבנו לה' 'מזבח' שלמיו, פי' משעת גמר הזבח יתעסק הוא בקרבנו, ואפשר הכונה מזבח כלומר מן מעשה השחיטה דכשרה בזר.

ואת כל העדה הקהל אל פתח אהל מועד. פירש"י זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה. צ"ב הרי עדיין לא החזיק אלא ציווי הוא, להלן בעשיה דכתיב ויעש משה וכו' ותקהל העדה אל פתח אהל מועד, שם היה לו לפרש זה אחד מן המקומות וכו'. וי"ל הנה מאורע זה להקהיל את כל ישראל בפתח אהל מועד הוא דבר נסי למעלה מדרך הטבע ואף בכחו של משה לא היה לעשותו, אלא בכח דבר ה' שאמר ואת כל העדה הקהל וכו', ציווי ה' עשה את הנס הזה ומיד מועט החזיק את המרובה. ועי' מ"ש בפ' חוקת עה"פ ויקהלו משה ואהרן את הקהל אל פני הסלע.

ואת כל העדה הקהל אל פתח אהל מועד. פירש"י ממדרש רבה זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה. לכאורה דעת רש"י לשלול את פירוש הרב אבן עזרא שפירש ואת כל העדה - ראשי השבטים והזקנים. ולולא דמסתפינא היה נ"ל לומר בדרך אפשר להשוות את ב' הפירושים עפ"י מ"ש בספר מנחם ציון פ' קרח על מ"ש ברש"י וקרח שפיקח היה מה ראה לשטות זו, וז"ל, אין אנו יודעים האיקר ראינו פקחותו וחכמתו ודעתו

אשר סתם לנו התנא בלשון סתם וקרח שפקח היה, אמנם ראינו גודל חכמתו ומדריגתו הנפלאה בזה הפסוק [במדבר טז יט] ויקהל עליהם קרח את כל העדה אל פתח אהל מועד, שלכאורה הוא פלא כי משה רבינו ע"ה כשהיה רוצה לאסוף העדה היה צריך לתקיעת החצוצרות, והוא הקהיל אותם כל כך בנקל, אלא שיש לפרש שרצונו לומר שהיה יכול לאסוף כל השכליות ולקשרם בקשורה שלים ביחודא חדא אל האחדות הנפלא, וזהו מדריגה גדולה ופקחות גדול וכו' עיי"ש. ונראה כוננו שאף שלא באו כל העדה בגופם אל קרח אלא שהיה בכחו לקשר את כל העדה אל דעתו ברוחם ונפשם ושרש נשמותיהם וזהו הפיקחות שלו. וזה שפי' הרב אבן עזרא ראשי השבטים והזקנים כלומר הם אלו באו בגופם, אך כל העדה נמשכו אליהם בכח האחדות הנפלא בשרש נשמותיהם כנ"ל וכאילו נמצאו שם, וזהו מועט המחזיק את המרובה והבן.

שבת הגדול

טעם שנקרא שבת הגדול. כי כל אדם מתגדל במעלתו בפסח כאילו הוא יצא ממצרים והכח ניתן כבר בשבת שלפני החג על כן הוא שבת הגדול.

בהפטרה לשבת הגדול, הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ד' הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים וגו' פן אבוא והכיתי את הארץ חרם [מלאכי ג כד]. י"ל בדרך צחות דהנה אמנם יום ד' הגדול שפיר קאי על ביאת משיח צדקנו בב"א, אבל אמאי קרי ליה יום הנורא, ומהו והכיתי את הארץ חרם דייקא בימים גדולים האלו. וי"ל בדרך צחות, דהנה אחינו בני ישראל נפלגו בגלויות לכתות שונות וכל אחד מחזיק בשיטתו ופוסל את דעת כת אחרת בעוה"ר, ולפעמים נגרם פירוד לבבות אפילו בין אבות לבנים ובנים לאבותם כי הבנים מחזיקים בדעה אחרת אשר לא ידעו אבותם, ואם כי כוונתם לש"ש אך השטן מרקד ביניהם ומכניס שנאת חנם וכו' בתוך עם בני"

היראים לדבר ד' למען לא יהיו בצוותא ובאחדות. נמצא לפי¹ כאשר יבוא משיח צדקנו ב"ב ויהיה בירור אמיתי יגרום הדבר למחלוקת קשה כי כאו"א יחפץ להוכיח צדקת דרכו שלא טעה ח"ו, ויהיה זה יום נורא, וכנהוג יטילו חרם וגידופים אלו על אלו ח"ו. ע"כ בהכרח הוא שיבוא אליהו הנביא קודם לעשות שלום ביניהם. וז"ש הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא שהוא מלאך השלום לפני בא יום ד' הגדול והנורא וישיב לב אבות אבות על בנים כדי שיהיו כולם בדעה אחת ועצה אחת ויקבלו את פני משיח צדקנו באחדות, שאל"כ פן אבוא היינו ביאת המשיח והכיתי את הארץ 'חרם', ע"כ מוכרח קודם לשלוח את אליהו הנביא כמו"ש במשנה מסכת ערויות [פ"ח מ"ג] שאין אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב אלא לעשות שלום בעולם, שנאמר הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא וגו' והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבות.

חג הפסח

בדיקת חמץ. ענין בדיקת חמץ שמניחים עשרה פתיתים ואח"כ מבערים אותם להראות שהחטאים הונחו שם מאת נורא עלילה כדי לבא לידי תשובה ולבערם וכמו"ש בספח"ק פי' נוסח הברכה בשמו"ע הרוצה בתשובה והבן.

בדיקת חמץ. מצוה לאור הנר וילפינן לה בגמ' [פסחים יז] וחיפשו מנרות דכתיב בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות. הנה עיקר הבדיקה תכליתה לבער את השאור שבעיסה כדאמרו בגמ' [ברכות יז] רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ופירש"י יצה"ר, י"ל רמז נר"ת עולה בגימ' שאור"ר בעיס"ה עם ב' תיבות.

סיום מסכת. טעם לסיום מסכת בערב פסח י"ל על שם שאומרים ביה"ר של שריפת חמץ וכל הסט"א וכו' כעשן תכלה וכו'. ואותו סט"א היינו סמא"ל ר"ת ס'יום מ'סכת א'ל ל'עשות כמו"ש בספח"ק, א"כ ע"י הסיום מבערים את הסט"א כמו שריפת חמץ.

הגדה של פסח

ליל הסדר. מובא בשם הגר"א דבלייל זה מקיימים ס"ד מצות דאורייתא ודרבנן, הנה מצות הם רצון ה"ת א"כ יש ס"ד רצונות, ר"ת סד"ר.

בשו"ע או"ח [תע"ב ס"ב] יסדר שלחנו יפה בכלים נאים כפי כחו, ובמשנה ברורה שם [ס"ק ו'] דאע"ג דבמשך השנה טוב למעט בזה משום זכר לחורבן מ"מ בליל פסח מצוה להרבות שזהו בכלל דרך חירות ואמרו על המהרי"ל שכשהיו בידו משכונות של נכרים כלים נאים לא היה משתמש בהם בשום פעם רק בפסח היה מנהגו להשים אותם על שלחן מיוחד לשמוח בראייתם. הטעם שנהוג מצוה זו בפסח דייקא י"ל דהנה נודע כי במצרים נפלו קלי' מחטא אדם הראשון ולכן ציוה ה"ת ליטול מהם כלי כסף וזהב כדי שיוחזרו ניצוה"ק שבכליהם לישראל והיה זה תיקון לחטא אדה"ר אבל לא נתקיים כי אח"כ עשו מכסף זה את העגל כמו"ש חז"ל עה"פ ודי זהב כסף וזהב שהרבית להם גרם שעשו עגל, לפיכך בפסח מצוה להרבות בכלים נאים כסף וזהב להראות שאין אנו זקוקים לזה אלא לצורך מצוה ובזה יותקן חטא אדם הראשון.

הא לחמא עניא וכו'. כל דכפין כל דצריך וכו'. צ"ב מה היא תכלית אמירה זו. וי"ל דאורחים מסובין על שולחנם ומצפים לסיום הקידוש כדי להשביע רעבונם מכל היום, ע"כ פותח ואומר בהתנצלות לעת עתה הא לחמא עניא לא אוכל לתת יותר מן הלחם עוני הזה, כל דכפין מי שהוא באמת רעב ייתי ויכול, הוא ישיבע רעבוננו גם מלחם כזה, וכל דצריך שאינו רעב רק רוצה לקיים מצות אכילת בשר הפסח עליו להמתין עד שנגיע לשעת אכילתו עפ"י הסדר שניתקן ואז ייתי ויפסח.

מה נשתנה. בגמ' פסחים קטז. אמר ליה רב נחמן לדרו עבדיה עבדא דמפיק ליה מריה לחירות ויהיב ליה כספא ודהבא מאי בעי למימר ליה אמר ליה בעי לאודויי ולשבוחי אמר ליה פטרתן מלומר מה נשתנה פתח ואמר עבדים היינו. תמוה למה זה נח דעתיך שנפטר מלומר מה נשתנה, אדרבה הלא מצוה היא, הנה ברשב"ם משמע דלא גריס לה, וכן בדקד"ס בכת"י ליתא וכן באבודרהם. עכ"פ לגירסא זו יש לפרש פירוש כונת רב נחמן להיפך שהיה תוהא על מעשיו ואמר מה זאת עשיתי הלא מאחר ששאלתי והוא השיב בעי לאודויי וכו' הרי זהו תורף כונת מה נשתנה, ובכך פטרתו את עצמי מלאמרו וחבל.

מטבילין שתי פעמים פ"א מתוק למר ומלוה ובסופו מר למתוק. ללמדך שקודם מ"ת היה תחילתו שלום וסופו יסורין ומשנתן לנו את התורה תחילה יסורין וסופו שלום.

יכול מראש חודש ת"ל ביום ההוא וכו', דרשא זו זה נסמכה לתשובה לשאינו יודע לשאול, לפי הפשט משום שהביא הכתוב והגדת לבנך ביום ההוא לפיכך שאל יכול מראש חודש ת"ל וכו'. ויש להוסיף עוד דהיה ס"ד שלבן כזה שאינו יודע מאומה שמא חייב להתחיל ללמוד מר"ה להכינו לפסח כי לא בפעם אחת יקלוט בשכלו ת"ל ביום ההוא דייקא.

ברוך המקום, ברוך הוא, ברוך שנתן תורה לעמו ישראל, ברוך הוא. פיסקא זו הקדמה למ"ש כנגד ארבעה בנים דברה תורה. י"ל ארבעתן נרמזו כאן, ברוך המקום הוא הבן החכם מכיר את מקומו ושואל כענין, ברוך הוא זה הבן הרשע שאין לו מעלה אבל מ"מ בן הוא אולי ישוב ורפא לו, ברוך שנתן תורה כנגד הבן התם אעפ"י שאינו ת"ח אבל איש תם שומר תורה ומצות ככל ישראל, ברוך הוא כנגד שאינו יודע לשאול גם ברוך יהיה.

חכם מה הוא אומר מה העדות והחוקים והמשפטים וכו', אף אתה אמור לו אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. צ"ב הרי שאל לבאר לו דברים רבים עדות חוקים ומשפטים ומה זאת שפוטרים אותו בקיצור אמרים אין מפטירין אחר הפסח ותו לא, וכי זו תשובה על כל שאלותיו, ועוד הול"ל אף אתה השב לו כי תשובה הוא מבקש למה נקט אמור לו. י"ל בדרך צחות בעל ההגדה מדבר כאן בליל פסח ליל התקדש החג ואביו קורא את ההגדה בהתעלות רוחנית פניו להבים וכולו אומר מוחין דגדלות, והנה בא זה הבן חכם ששב זה עתה מן הישיבה ומתחיל לפלפל עמו בהלכות וחקירות 'לומדות' וכו"ב, אף אתה אמור לו אין עתה העת לכך ברצוני שישאר טעם בחי' הגדלות בנשמתו כפי שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן כדי שישאר טעם הפסח בפיו, חקירותיו וסברותיו

תאמר מחר ואז אקשיב לך.

ולבן ביקש לעקור את הכל. לבן הוא בלעם הארמי בתרגום יונתן פ' בלק עה"פ וישלח מלאכים אל בלעם [במדבר כב ח] ושדר עזגדין לות לבן ארמי הוא בלעם דבעא למבלוע ית עמא בית ישראל, והוא שביקש לעקור את הכל כדפירש"י עה"פ זה שלש רגלים [שם כב כח] - רמז לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה.

ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר שם אנוס על פי הדיבור ויגר שם, מלמד שלא ירד יעקב אבינו להשתקע במצרים אלא לגור שם. יש לפרש עפ"י מ"ש בספר גליא רזא שבשביל שהכניס יעקב אבינו ע"ה לשון תרגום בתורה שנאמר [בראשית לא מה] ויקח יעקב אבן וירימה מצבה ויקרא לו לבן יגר שהדווא ויעקב קראו גלעד, לכן ירד יעקב אבינו מצרימה, כלומר בשביל הגל שהרים יעקב אבינו מצבה וגרם בזה שיכנס בתורה הקדושה לשון תרגום ע"י שלבן קראו יגר שהדווא בעבור כן השתלשלה גלות מצרים ע"כ, ובספר חנוכת התורה פר' תבוא ד"ה בפסוק ארמי פירש עפ"י את הפסוק [בראשית א כה] ויראו והנה אורחת ישמעאלים באה מגלעד הולכים להוריד מצרימה, לאיזה צורך גילה הכתוב שאורחת הישמעאלים באה מגלעד, ולפי האמור יובן היטב שכונת הכתוב לומר שאורחת הישמעאלים שהורידו את יוסף מצרימה שזה הוא שורש ההשתלשלות של ירדת יעקב וישראל למצרים, באה מגלעד, מאותו גל שקראו יעקב גלעד וגרם ללבן שיקראוהו יגר שהדווא הוא שגרמה ליעקב אבינו ע"ה לרדת מצרימה, זה שאמר הכתוב [דברים ט ה] ארמי אובד אבי כלומר הלשון ארמית שהכניס יעקב אבינו ע"ה בתורה הוא שגרם לרדת מצרימה ע"כ. ולפי זה י"ל ויגר שם כלומר בגלל שהכניס תיבת יגר, יגר שהדווא לפיכך היה אנוס עפ"י הדיבור לגור שם.

וירד מצרימה אנוס על פי הדיבור. מה ענין זה שהיה אנוס לכאן, י"ל דבא לתרץ מאחר שראה מה עשה לו לבן הארמי למה ירד שוב לגור בארצם של גויים, לכך מתרץ כי היה אנוס על פי הדיבור.

ורב כמה שנאמר רבבה כצמח השדה נתתיו. צ"ב למה הוצרך להביא לימוד חדש על ריבוי העם, ללמוד מהכתוב שהביא ובני ישראל פרו וישרצו וירבו במאד מאד הרי מפורש שהיו רבים.

רבי יוסי הגלילי אומר במצרים לקו עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות, רבי אליעזר אומר במצרים לקו ארבעים מכות ועל הים לקו מאתיים מכות, רבי עקיבא אומר במצרים לקו חמשים מכות ועל הים לקו חמשים ומאתים מכות, מה ראו התנאים לספור את המכות, י"ל דכתיב ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי אשר שמתי במ ספירה הרי שמצוה לדרוש ולספור את מנין המכות, וזהו למען תספר תספור, ומ"ש שם ואת אותותי אשר שמתי במ י"ל עפ"י מ"ש הק' מהר"ש מאסטרפאליא באגרת של ערב פסח שהאותיות של שמות המכות דצ"ד עד"ש באח"ב הם אותיות שמות הממונים והמלאכים שמשם נמשכו המכות למצרים עיי"ש.

תורת של אבות

דברי תורה מרביתנו הקדושים יצ"א

פרשת צו

ויברך ה' אל משה לאמר כו' זאת תורת העלה היא העלה וכו' לכאורה כפילת הלשון 'היא העלה' מיותר, ונ"ל עם מה שאמר הה"ק שר שלום מבעלזא זי"ע באסתר (ט כה), אמר עם הספר ישוב מחשבתו הרעה, דהיינו כשאדם רוצה לילך לעשות איזה מצוה וירא שלא יהי' ח"ו בעשיית המצוה ההיא שום נדנוד עבירה או איזה מחשבה זרה, אז יש לזה עצה נכונה שילמוד קודם עשיית המצוה איזה הלכה או דף גמרא כדי שיזדכך מחשבתו מהרהורים ועי"ז יזכה לעשות המצוה בלי שום טרדות ומניעות, ע"כ.

והנה עולה לכ"ע בתורת נדבה אתי, והיא כולה כליל, וכל הנאת הקרבן רק להקב"ה, וזה פירוש הפסוק, זאת תורת העלה, היינו כשילמוד קודם הקרבת הקרבן תורת הקרבן, היא העלה, אזי יהי' מובטח שמקובל לפני הקב"ה, ויהי' רצון שנוכל לעבדו באמת ובלב שלם בלי שום טרדות ומניעות, אכיה"ר. (אור מלא)

צו את אהרן - מהפך. מרמז למה שאמרו בגמרא (ע"ז ג.) גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, וכמו שאמרו בתוספות שם מפני שהוא דואג תמיד לבטל יצרו ולקיים מצות בוראו, ובספה"ק ביארו

הענין שמי שמצווה היצר מתגבר עליו ביותר למונעו מלעשות המצוה ממי שאינו מצווה, וזה נרמז כאן ב'מהפך' שבמקום שיש ציווי יש יותר התנגדות מהיצר לעשות היפך מה שנצטווה. (תפוחי חיים - טעמי המקרא)

היא העולה - פזר. רמז למשנה (זבחים פו) איברים שפקעו (תנפורין) מעל המזבח יחזירו. (שם)

על מוקדה - קדמא. מרמז למה שאמרו בגמרא (יומא מ"ה) זו מערכה גדולה, כלומר מערכה ראשונה הקודמת לשאר מערכות. (שם)

חג הפסח

סדר אכילת הפסח. היא מצוה בפני עצמה ממנין תרי"ג חוץ שחיתת הפסח שהוא ג"כ מצוה בפני עצמה, וצריך לכון בכל אחד בפני עצמו לצאת ידי חובת המצוה עשה של תורה, ודכירנא שעפי"ז פי' כבוד אדמו"ר הרב הקדוש מהרמ"מ זצוק"ל הפיוט [בסוף הגש"פ] שורפו משמני פול ולוד ביקד יקוד פסח, הנה פול ולוד הם סנחריב ומחנהו [מ"ב טו יט, ישעיה סו יט], הנה נשרפו ע"י המלאך בלילה, ודומה שריפתם ליקידת הפסח, והנה הפסח לא ניתן לשריפה רק לצלייה, ואמר כבוד אדמו"ר להיות בערב פסח בא סנחריב ויצר על ירושלים, והנה בני ישראל הקדושים

הגם שלא היו בטוחים שיזכו לקיים מצות אכילת הפסח פן יבוא האויב לתוך העיר ויעשה מה שיעשה, עכ"ז אמרו עכ"פ נקיים מצות שחיטה בעודנו בחיים חיותנו כי זה מצוה בפני עצמה, וכשקיימו מצות שחיטה וראו שעדיין יש פנאי אמרו נעשה את שלנו ונקיים מצות צליה שהוא הכנה לאכילתה ובאם נזכה לאכילה מה טוב ועכ"פ שכן מצוה בידינו, ועכ"פ להיות שהיה הכל בחפזן ודאגה וטרדת הלב, הנה לא נשמרו הפסחים בשעת צליה שיהיו נצלים כראוי וטובים למאכל ונחרכו ונשרפו מחום האש כדרך הצלי באש אם אין עומדים אצלו בקיאים בדבר להופכו ולנתק האש באופן הנצרך, והנה כאשר ראו בני ישראל שריפת הפסחים היה צר להם על שאינו באפשרי להם לעשות המצוה בשלימות אמרו יהא רעוא שאנשי סנחריב ישרפו ויתנו ליקוד אש כאשר נעשה לפסחנינו, וקיים השי"ת קללתם וניתנו מחנה סנחריב ליקוד אש, וזהו שורפו משמני פול ולוד ביקד יקוד פסח, באותו הזמן אשר ניתן הפסח ליקוד אש מחמת החפזן וקללו ישראל מחנה סנחריב שיהיה לשריפה כמוהו וכן נעשה בהם, וזוהו יונח לנו למה נידונו דוקא בשריפה הלא מדת השי"ת לשלם לאיש כפעלו מדה כנגד מדה, ובאלה הדברים יונח בטוב טעם וערבים עלי דברי דודים דברי כבוד אדמו"ר וצינתי הענין למשמרת בכאן. (דרפ"ק מצוה ח, חלק הדיבור)

בינה לעיתים

שבת הגדול

[טעמים לשבת הגדול מס' בני ישיביר מאמרי חודש ניסן מאמר ג אות ג, ח]

נ"ל טעם לקריאת השבת הזה שבת הגדול, דהנה המצריים היו עובדים לצאן הוא מזל טלה בכור המזלות בחשבם כי אין הנהגה גדולה למעלה מן המזלות רק הכל על פי המזלות, והנה ישראל על פי צווי השי" לקחו את הטלה וקשרוהו בכרעי המטה לשחטו ולזרוק את דמו (הוא כחו וחיותו כי הדם הוא הנפש) לשם ד', להורות כי כח המזלות ותנועתם מסור ביד השי" לכל אשר יחפוץ יטה אותם כי גבוה מעל גבוה שומר והוא ית"ש מנהיג את המזלות בכחו ושפעת והשגחתו כרצונו, וכמו שאמר יתרו עתה ידעתי כי גדול ד' מכל האלקים [שמות יח יא], והנה צוה השי"ת להיות מקחו מבעשור דייקא על שהיה אז ביום השבת ושבת מורה על חידוש עולם מהמחדש בטובו, וכיון שהוא המחודש הוא יכול לשדרם כרצונו אל כל אשר יחפוץ יטה אותם, ולכן נקרא השבת הזה שבת הגדול, שבו נתגלה ונודע כי גדול ד' מכל האלקים, אחרי כתיב זאת ראיתי מעין זה כתב ג"כ הרב בעל עוללות אפרים [ח"ב ע"ב אות ל"א וכו'].

ונ"ל עוד טעם, ע"ד שאמרו משכו וקחו וכו' משכו ידיכם מעבודה זרה וקחו לכם צאן למצוה, הנה הוא תשובה בסור מרע ועשה טוב כמו שנתבאר לעיל [אות ה.], והנה אמרו רז"ל [יומא פו ע"ב] גדולה תשובה שמקרב את הגאולה שנאמר [ישעיה נט כ] ובא לציון גואל ולשבי פשע וכו', והגאולה הוא בבחינת חסד כעין בריאת עולם מחדש, כי ישראל עיקרו של עולם, וכמו שהעולם חסד יבנה כן הוא גאולתן של ישראל, הנה גם בכאן כשעשו תשובה בלקיחת הפסח וכו' נתקרב גאולתן, וזהו שנקרא היום ההוא שבת הגדול, שנתוודע גדולה תשובה שמקרב את הגאולה, והנה היה מקחו מבעשור על שהיה שבת, והשומר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה וכו' מוחלין לו, על כן נקרא שבת הגדול.

לקרב את הגאולה וכן עתה באז משורר אני על הגאולה.

שיביעי טיל פסח

שיביעי של פסח. מה נתוסף בשיביעי של פסח הלא כבר זכינו לעשות הפסח ביום הראשון, וי"ל אף שכבר נעשה נס יציאת מצרים אבל היה זה בלא הכנה וכמו"ש בספה"ק שביים א' דפסח זוכים לקבל כל האורות בבת אחת בחוזק יד באתערותא דלעילא וכן היה יציאת מצרים ברגע חדא בלא הכנה. אך קריעת ים היה ע"י הכנה ויצעקו בני ישראל אל ה', והירידה לים סוף ע"י מסירות נפש כמו"ש נחשון כי באו מים עד נפש וראתה שפחה על הים זה אלי ואנוהו והתעוררו לשירה זו היא הדרגא עילאה של ז' של פסח.

אז ישיר משה. מדרש [ילקוט שמוות רמז רמא] ד"א למה באז, אמר משה באז קראתי תגר לפני הקב"ה שנאמר ומאז באתי אל פרעה, בלשון שסרחתי, בו בלשון אני מתקן ואקלס אותך. תמוה מה לו להזכיר חטאיו עתה שהיה ממאן, י"ל באמת גם אז כשמיאן ללכת היתה כונתו לטובה לעורר רחמים שהי"ת יגאל את בניו, וז"ש באז סרבתי פי' מה שסרבתי אז היה כדי לקרב את הגאולה וכן עתה באז משורר אני על הגאולה.

אז ישיר משה. מדרש [ילקוט שמוות רמז רמא] ד"א למה באז, אמר משה באז קראתי תגר לפני הקב"ה שנאמר ומאז באתי אל פרעה, בלשון שסרחתי, בו בלשון אני מתקן ואקלס אותך. תמוה מה לו להזכיר חטאיו עתה שהיה ממאן, י"ל באמת גם אז כשמיאן ללכת היתה כונתו לטובה לעורר רחמים שהי"ת יגאל את בניו, וז"ש באז סרבתי פי' מה שסרבתי אז היה כדי

זה אלי ואנוהו. פירש"י בכבודו נגלה עליהם והיו מראין אותו באצבע, ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים. מה ראו והיכן רמיזא, י"ל הנה בגמ' [שבת קלג] דתניא זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות, עשה לפניו סוכה נאה ולולב נאה ושופר נאה ציצית נאה ספר תורה נאה. הנה בתיבת ואנוהו י' יש תיבת נא"ה, ונשאר ג' וו"ן, איתא בתיקוני זהר [צ"ב ע"ב] דתלת גוונין דלבושין דשכינתא אינון תלת וו"ן דויסע ויבא ויט, והם ג' וו"ן מה שנתר מתיבת ואנוהו, והם לבושין דשכינתא, ע"כ אמרו חז"ל ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים היינו לבושין דשכינתא.

זה אלי ואנוהו. כתב שפתי כהן על התורה בפ' וארא עה"פ לכן אמור לבני ישראל אני ה', כי אני הויה גימ' פ"ז אחד יותר על מספר אלהים, ובזה יצאו ממצרים, וז"ש וזה לך האות כי אנכי שלחתיך אות יתר על אלהים עכ"ד. ולפי"ז י"ל זה אל"י ואנוהו צרף את אל אל נ"ו שבתיבת ואנוהו י' יעלה בגימ' פ"ז כמספר אני הויה ובשם זה יצאו ממצרים.

בפיוט יום ליבשה נהפכו מצולים וכו' בגלל אבות תושיע בנים ותביא גאלה לבני בנייהם. מה שנקט בלשון בגלל י"ל עפ"י מה שאמרו בגמ' [שבת קנא] עה"פ [דברים טו י] נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלהיך וגו' תנא דבי רבי ישמעאל גלגל הוא שחוזר בעולם, כן יש לומר לענין זכות אבות גלגל הוא שחוזר בעולם ואבות יחזרו בגלגול על הבנים ובני בנים ויביאו להם ישועה וגאולה, וז"ש בגלל אבות תושיע בנים.

הגה"צ כש"ת רבי חיים אלתר פאנעט מקארלסבורג - רמת אביב בעמח"ס תפוחי חיים

אביו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

השבוע ביום י"ב ניסן יחול יומא דהילולא של הגה"צ כש"ת רבי חיים אלתר פאנעט זצ"ל מקארלסבורג בן הגה"צ רבי אברהם שמואל זצ"ל שהיה רב אב"ד דקהילת היראים בעיר קארלסבורג בן הגה"צ רבי יעקב פאנעט זצ"ל אב"ד רעטיאג בן הגה"צ רבי יצחק משה זצ"ל בן רבינו בעל המראה יחזקאל זצ"ל.

במדור זה נעתיק מקצת דרכי עבודתו כפי שנכתבו בקונטרס "זכרון חיים" הנדפס בתחילת ספר 'תפוחי חיים' עה"ת [לפי סדר א-ב] ע"י בנו כ"ק אדמו"ר שליט"א וז"ל:

גאולה

מעודו היה מצפה בכליון עינים לגאולה שלימה, ותמיד היה מדבר מזה והיה מזכיר את דו"ז היה הישמח משה זצ"ל בענין זה שמעולם לא הסיה דעתו מאמונה שלימה שהגאולה קרובה, ובכל ענין היה מזכיר שהנה זה עומד אחר כותלנו וכבר נשמעים פעמי משיח, לבו היה הומה מכיסופין לביאת גוא"צ ולפעמים שהיו מדברים על איזה זמן רחוק בעוד שנה או שנתיים היה נענה ואומר מה לנו לעסוק בדברים במלים ולחשוב חשבונות עד אז ודאי כבר יבוא משיח צדקנו וישתנה הכל, והיה ניכר עליו כי נפשו יצאה בדברו והיה בטוח בזה בלי שום ספק, וכ"כ היה איתן בדבריו שהשפיע גם על השומעים, וכל העומדים במחיצתו התחזקו באמונתם שאכן תיכף ניוושע, ודרכו היה בכל דרשה של שבת שובה לסיים ברמז נאה עפ"י נוס' או גי' שבשנה זו מובטחים אנו בביאת המשיח, ודבריו היו עושים רושם עז על השומעים, ובגלל אמונתו החזקה בגאולה היתה תמיד נפשו רגועה במנוחת הנפש ולא נעצב אל לבו מפגעי הזמן ותהפוכותיו כי היה מלא תקוה כי הנה ימים באים והרחמן ישלח לנו את אלי' הנביא ויבשר לנו בשורות מובות ישועות ונחמות.

גאונות

אעפ"י שבאמת היה גאון בכל מכמני התורה וכן ביראה ותמידות כידוע ומפורסם עכ"ז היה בוחל בתואר 'גאון' ולא היה מרשה לכתוה עליו תואר הרב הגאון אלא הרב בלבד, ופעם א' כתבתי איזה הקדמה לספר ובתוך הדברים הזכרתי את אדמו"ר כמה פעמים בתואר הרב הגאון, ואח"כ כשהראתי את הכתוב לנגד עיניו מיד לקח קולמוס וראשית דבר מחק את כל המקומות שנכתב בהם הרה"ג ותיקן וכתב הרב, ועל תמימתי השיב לי מי זה מאתנו יודע מה הוא גאון, הלא זה תואר גדול ונעלה, ובזמנים הקודמים לא היה נקרא גאון אלא מי שהיה בקי בכל ששים מסכתות הש"ס בעל פה כמספר גאון, אבל אני אני גאון ולא צדיק וכדו' כי אם רב בלבד יען כי יש בידי התרת הוראה מכמה וכמה גדולי ישראל וגם ישבתי על כס הרבנות בכמה קהילות אבל אין אני גאון וכיו"ב, והוא דבר שקר לכתוב עלי כזה, ואני הצעיר בנו ועבדו אשר שמשתי לפניו כשלושים שנה ובחנתי היטב כל מוצאיו ומובאיו יכולני להעיד כי היה גאון הגאונים בכל מקצועות התורה בהלכה אגדה ודרוש ספרי מוסר וחסידות תולדותיהם של צדיקים וכו', וכן היה גאון נפלא ביראת ד' טהורה ובכל מדה נכונה שמונו חז"ל אחת מהם לא נעדרה אצלו, וכן ספרי פלפול וכדו' כל רז לא אינם ליה יודע תמיד מתי להשתמש בכל דבר ודבר ולא עירבב את התחומים מעולם, ואם כי זכיתי אני ת"ל לראות גדולים וטובים ממנהיגי זמננו ודור הקודם כאשר הורינו אדמו"ר להתאבק

רבינו משייתוף בועידת אגודת ישראל (תשל"ז)
נראה מאחורי האדמו"ר מגור זצוק"ל, לידו נראה
יבלחט"א כ"ק אדמו"ר שליט"א

בעפר רגליהם של גדולי הדור, אבל האמת ניתן להיאמר שאדמו"ר היה חכם הכולל בכל התורה כולה ולא השאיר אף מקצוע בתורה שלא עסק בו ולא חידש בו חידושים כאשר נראה מספרי הרבים שהניח אחריו, זולת חכמת האמת לא ידוע לי מדרגתו בזה כי כמה פעמים אמר לי שלא זכה כ"כ להשיג חכמה זו, אולם בספריו נראה שידיו רב לו גם בחכמה זו, רק זאת ראיתי שהיה שעסוק הרבה בזה"ק ותיקונים והיו שגורים על לשונו.

התמדה

אהבתו הגדולה לתורה הקדושה לא ידעה גבול, ולא הסיה דעתו מלהגות בה יומם ולילה, מלבד מה שהיה שקוע בספריו רוב שעות היום הרי גם בשכבו ובקומו ובלכתו בדרך לא פסק מדברי תורה, ובכל עת מחדש חידושים כמעין המתגבר. ובענין זה מן הראוי להביא כאן מה שכתב בספרו תפוחי חיים פר' בחוקותי עה"פ אם בחקתי תלכו, צ"ב למה נקט לשון תלכו, וי"ל דהנה פירש"י שתהיו עמלים בתורה והמייגע עצמו על דברי תורה להתבונן בעומק העיון על כל דבר איז גם בשעת הילוכו בדרך הוא הוגה בתורה כי מתייגע על הענינים שלמד ועדיין לא הבין או שמתאמץ ליישב מעצמו ע"י חידוש, וז"ש אם תהיו עמלים בתורה תזכו שגם בהליכה תהיו עסוקים בחוקותי, משא"כ הלומד בהעברה בלי עיון, כי העיון מעורר חשקות התורה כידוע ע"כ, ואצלו ראינו זאת הלכה למעשה בכל מקום שהלך היה עוסק בד"ת ומחדש חידו"ת ובשבו לביתו מיד העלה הדברים על הכתב.

נלב"ע שבת הגדול י"ב ניסן תשד"מ תנצב"ה.

המשיך ממנהגי לילי הסדר במחיצת רבינו האור מלא

צפון, ברר, הלל, נרצה

סא. היו רגילים לגנוב ממנו האפיקומן (אף שטמנו היטב תחת הכר אשר נשען עליו) ולרוב פעמים גנבו מי מבני ביתו, אבל הרבה פעמים גנבו גם אחד מן המסובין אשר לא מבני ביתו ובפרט כשהיה צריך לישועה [פעם אחת בליל הסדר התביא אחד מן המסובין אצל רבינו את האפיקומן כדי לבקש ישועה בשכרו, כשהגיע רבינו לצפון הכריז מי שלקח את האפיקומן יחזירנו, נענה אותו 'גנב' ואמר אנכי גנבתי את האפיקומן ואני מחזירו אלא בהבטחת רבינו להפקד בדבר ישועה, אך רבינו מאן לברך ולהבטיח אף אחר כמה הפצרות, האיש לא נכנע וסרב להשיב את האפיקומן, אז ציוה רבינו למשמש לגשת אל סל המצות ולהביא כמות לכל האורחים קרא להם שם אפיקומן וחילק לעצמו ולמסובין כרגיל, וכל זאת בנעימות ובבת שחוק בלי שום רגוז והקפדה.]

סב. חילק גם לכל המסובין אפיקומן חתיכה קטנה מהאפיקומן שלו בצירוף לחתיכת מצה שהביאו מן הארגז לשם כך, או מה שהטמינו מהמצות שעל השלחן לשם כך. ואח"כ אמר הנני מוכן ומזומן וכו' אכילת אפיקומן וכו', ואכל האפיקומן, ובלילה הראשונה דקדק לאכול האפיקומן קודם חצות הלילה.

סג. אח"כ אמר 'ברך' וצוה לשטוף ולהדיח הכוס לברכת המזון. והיה מדקדק שיהיו עשרה לברכת המזון ולאמירת הלל.

סד. הנוסח ביעלה ויבא בברכת המזון, היה כמו בתפילה, ואמר הרחמן הוא ינחילנו ליום שכלו טוב ליום שכלו ארוך, יום שצדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהן ונחנך מזיו השכינה ושים חלקנו עמם. וכך הוא הנוסח גם בסידור ר' אשר.

סה. אחר ברכת המזון היה מעיין בכוננות השייכים לאותה כוס כדרכו, אחר כך אמר הנני מוכן וכו', ויברך.

סו. אחר כך הכינו הכוס של אליהו שהיה כוס גדול של כסף, ואמר בקול 'הלל', וצוה לפתוח כל הדלתות עד לחוץ, ובלשונו הקדוש צעק בקול בלשון אידיש המדוברת: "עפענען די טויערן" (פתחו השערים), ולפעמים אמר גם מילתא בטעמא מצדיקים והתחיל לומר בהתלהבות כדרכו שפוך חמתך וכו' ולא אמר בעמידה רק כשהוא יושב על מקומו, גם לא אחז הכוס בידו.

סז. הלל אמר עם המסובין בדרך ציבור וש"ץ, שכל המסובין אמרו כל פרק ופרק בקול רם ורבינו סיים אחריהם הכל כמו בהתפילה וכן הוודו, יאמר נא, חזן וקהל.

סח. התחיל לשורר לך אזבח זבח תודה וגו' בניגון ידוע לאותו לילה, והיה מגן אנא ה' הושיעה נא וגו' כמו בבית הכנסת, וכפל פסוקי ברוך הבא בשם ה' וגו'.

סט. פסוק הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו לא אמרו שתי פעמים להלל ופעם שלישית להלל הגדול, רק אמר הפסוק פעם אחת לסיים ההלל ופעם השנית להתחלת הלל הגדול שאמרו פסוק בפסוק ש"ץ וקהל כמו בפסוקי דזמרה.

ע. אחר כך אמרו המסובים נשמת וכו', וכשגמרו אז התחיל רבינו נשמת בקול רם כדרכו, [ואמר גם שעות עניים אתה תשמע וכו' מה שלא אמר בתפילת שחרית], ואחר כך אמרו שוכן עד וכו' ש"ץ וקהל כמו בתפילה, וסיים יהללך וכו' מלך מהולל בתשבחות אמן.

עא. אחר אמירת ההלל אמר הפיוטים ובכן ויהי בחצי הלילה וכו', ובכן ואמרם זבח פסח וכו' [ואמר שתייהם בשתי הלילות] כי לו נאה, אדיר במלוכה, אחר כך שתה הכוס הרביעית, ויברך ברכה אחרונה. אח"כ הכריז 'נרצה', וזמרו חסל סדור פסח וכו' ואמר אחד מי יודע וכו' חד גדיא וכו', והכוס של אליהו שפכו חזרה לקנקן.

עב. אח"כ הלך לחדרו ואמר שיר השירים והיה נעור כל הלילה.

יפוצו מעינותיך חוצה

מהענינה ונטימם ב"מכון בני טליתים"

הננו שמחים להודיע כי לאחר עמל ויגיעה זכינו ת"ל בימים אלו להכניס תחת מכבשי הדפוס

את הסידור הק' "בית הלוי"

לימות החול ושב"ק כפי נוסח רבוה"ק לבית קאסאן וזידיטשוב

עם פירוש

"עטרת בני טליתים"

במהדורה חדשה כולל הוספות חדשות רבות ומנהיגים

וכן ספר תהלים וכו"ב

וניתן יהיה להשיגו ברצות השי"ת מיד לאחר חג הפסח בחנויות הספרים המובחרות בארץ ובחו"ל ובמשרדי המכון

ויה"ר שיתקבלו תפלותינו לרצון לפני אדון כל